

บทความออนไลน์

อ่าน-อ่าน-ฟิน-ฟิน แบบฟินแลนด์

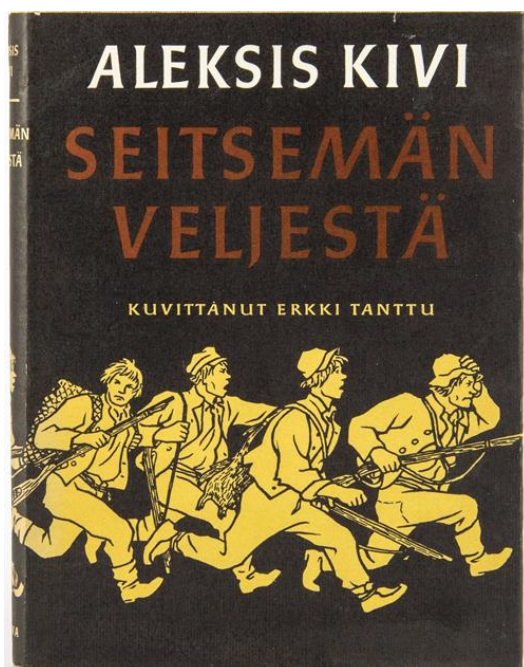
Photo : Tuomas Uusheimo

วรรณกรรมชุดคลาสสิก *เจ็ดภราดร (Seitsemän Veljestä)* ประพันธ์โดย อเล็กซิส กิวี (Alexis Kivi) ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี 1870 เล่าเรื่องพี่น้องกำพร้าเจ็ดคนผู้ชื่นชอบการถกเถียงกับผู้คนมากมาย จนไม่มีใครอยากได้เป็นลูกเขย แต่แล้ววันหนึ่งเมื่อต้องเข้าพิธีปฏิญาณตนเป็นคริสต์ศาสนิกชน พวกเขาจึงจำเป็นต้องหัดอ่านให้แตกฉาน เพราะเป็นข้อกำหนดของพิธี ด้วยความดีใจ พวกเขาจึงตัดสินใจหนีเข้าป่า แต่ท้ายที่สุดก็หัดเรียนการอ่านเขียนด้วยตัวเอง และกลับเข้าหมู่บ้านได้สำเร็จ

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

เจ็ดภราดร ถือเป็นวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องในฟินแลนด์ในฐานะนิยายภาษาฟินแลนด์เล่มแรก และด้วยความสมจริงของเนื้อเรื่องเกี่ยวกับชีวิตผู้คนในสมัยนั้น ทั้งยังเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ของวัฒนธรรมการอ่านของฟินแลนด์ ในฐานะรากฐานของประเทศอีกด้วย [1] การอ่านออกเขียนได้จึงนับได้ว่าเป็น กุญแจสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ฟินแลนด์ใช้สร้างความเสมอภาคในประเทศได้สำเร็จ การอ่านและการศึกษาจึงถือเป็น เรื่องเดียวกัน และเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาประเทศมาได้จนถึงทุกวันนี้

แต่ไม่มีอะไรได้มาง่ายตายหรือก ดังที่นิยายเล่าไว้ว่า กว่าเจ็ดพี่น้องจะอ่านออกเขียนได้สำเร็จ พวกเขา ก็ต้องฝ่าฟันอุปสรรคมากมาย ดังคำว่า ‘sisu’ ในภาษาฟินแลนด์ซึ่งอ่านไปอ่านมาเหมือน ‘สู้สู้’ แต่หากแปลแล้ว น่าจะแปลได้ว่า ความมานะบากบั่น กล้าหาญ อดทน กว่าที่ฟินแลนด์จะเดินทางมาถึงทุกวันนี้ พวกเขาพยายาม วางรากฐานสวัสดิการต่าง ๆ ไว้มากมาย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงหนังสือได้ง่าย จนในที่สุดเขาก็สามารถ สร้างวัฒนธรรมการอ่านให้เป็นสมบัติของคนในประเทศได้

แล้ววัฒนธรรมการอ่านที่ว่าหน้าตาแบบไหน (สถิติปี 2014) [2]

ฟินแลนด์มีประชากร 5.5 ล้านคน ขายหนังสือกว่า 20 ล้านเล่มในแต่ละปี คิดง่าย ๆ ก็คือคนหนึ่งคนจะซื้อหนังสือ ประมาณสี่เล่มต่อปี (รวมลูกเด็กเล็กแดงแล้วด้วย)

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

คนฟินแลนด์ 1 ใน 6 ในช่วงอายุ 15-79 ปี ซื้อหนังสืออย่างน้อย 10 เล่มต่อปี

3 ใน 4 คนจะซื้อหนังสืออย่างน้อย 1 เล่มต่อปี

คนฟินแลนด์ใช้เงินประมาณ 300 ยูโร หรือประมาณ 11,000 กว่าบาทต่อปีไปกับหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่นๆ

คนฟินแลนด์ชอบอ่านสารคดีมากที่สุด

มีการตีพิมพ์หนังสือใหม่ ๆ กว่าหมื่นเล่มต่อปี

สัดส่วนหนังสือภาษาฟินแลนด์สูงกว่าหนังสือแปลกว่าห้าเท่า

ปี 2015 [3] มูลค่าการตลาดของสิ่งพิมพ์ซึ่งรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์แล้วอยู่ที่ 232 ล้านยูโร หรือประมาณ 8,816 ล้านบาท (ไม่รวมกับภาษีมูลค่าเพิ่มอีก 10 เปอร์เซ็นต์ สำหรับสิ่งพิมพ์ 24 เปอร์เซ็นต์ สำหรับสื่ออิเล็กทรอนิกส์) แบ่งเป็น

สิ่งพิมพ์ประเภทสารคดี (82 ล้านยูโร หรือประมาณ 3,116 ล้านบาท) ได้รับความนิยมมากกว่าวรรณกรรม ประมาณสองเท่า (34.5 ล้านยูโร หรือประมาณ 1,311 ล้านบาท)

มูลค่าการตลาดของหนังสือเรียนคือ 80.8 ล้านยูโร หรือประมาณ 3,070 ล้านบาท

เหมือนกับหลายๆ ประเทศ มูลค่าสื่อสิ่งพิมพ์ในฟินแลนด์มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สิ่งพิมพ์ดิจิทัลมีมูลค่าเพิ่มขึ้น โดยไตรมาส 1-4 ของปี 2016 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นถึง 11.3 เปอร์เซ็นต์

อย่างที่เกริ่นไปข้างต้นว่า การสร้างวัฒนธรรมนั้นต้องการการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เช่น ภาครัฐ

ห้องสมุดประเทศนี้เข้าฟรีทั้งหมด

โดยเฉลี่ย คนฟินแลนด์หนึ่งคนจะยืมหนังสือจากห้องสมุดประมาณ 12 เล่มต่อปี

เทศบาลทุกแห่งต้องมีห้องสมุดประจำอย่างน้อยหนึ่งแห่ง

ทั่วประเทศนี้มีห้องสมุดกลาง 300 กว่าแห่ง

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

ห้องสมุดสาขา 500 กว่าแห่ง

ในพื้นที่ที่มีประชากรน้อย รัฐจะจัดหาห้องสมุดเคลื่อนที่ไปบริการประชาชน (มีจำนวนประมาณ 150 คัน และมีป้ายจอด 12,500 แห่งตามเมืองต่าง ๆ แถมมีเรือห้องสมุดอีกหนึ่งแห่ง) แต่ทั้งหมดนี้ก็ถือเป็นเพียงร้อยละ 10 ของสถิติการยืมหนังสือโดยรวมเท่านั้น

แต่กระนั้นห้องสมุดเคลื่อนที่ในพื้นที่ที่ประชากรหนาแน่นก็เดินทางกว่า 50,000 กิโลเมตรต่อปี ในพื้นที่ห่างไกลห้องสมุดเคลื่อนที่ที่ต้องเดินทางมากกว่านี้มาก คันหนึ่งอาจมีหนังสือและสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ บรรจุอยู่มากกว่า 4,000 เรื่อง

ประชากรกว่าร้อยละ 40 เป็นชาประจำห้องสมุด และใช้ห้องสมุดอย่างน้อยเดือนละสองครั้ง

คนที่นี่เชื่อว่านิสัยรักการอ่านต้องสร้างที่บ้านก่อน นี่ถือเป็นแนวคิดหลักในการสร้างวัฒนธรรมการอ่าน ครอบครัวจึงถือว่าเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงใหญ่ พ่อแม่ฟินแลนด์กว่าร้อยละ 75 อ่านหนังสือให้ลูกๆ ฟังเพื่อเป็นการสร้างนิสัยในการอ่านที่ดีต่อไปในอนาคต[4]

นอกจากนี้องค์กรอื่น ๆ ยังมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเช่น The Finnish Reading Center ซึ่งถือเป็นองค์กร NGO ที่สนับสนุนการอ่านของประชากรในฟินแลนด์ ทำงานร่วมกับสมาคมหนังสือและสถาบันต่างๆ อีกกว่า 10 สถาบัน เพื่อส่งเสริมการอ่านร่วมกับโรงเรียนและห้องสมุดทั่วฟินแลนด์ ในปี 2015 มีการจัดโครงการที่ชื่อว่า ‘100 authors, thousands of encounters’ ช่วยสนับสนุนให้นักเขียนได้พบปะผู้อ่านและนักเรียนตามโรงเรียนมากขึ้น ในโครงการนี้นักเขียนยังได้เข้าไปในเรือนจำ โรงพยาบาล เพื่อพบปะนักอ่านอีกด้วย

ผลลัพธ์ของการสร้างวัฒนธรรมการอ่าน

ฟินแลนด์มีอัตราการอ่านออกเขียนได้เต็ม 100 เปอร์เซ็นต์ของประชากร

คะแนน PISA ประจำปี 2015 ในหมวดการอ่านของฟินแลนด์นั้นอยู่อันดับที่ 5 ของตาราง (อันดับแย่งลงกว่าครึ่งก่อน)

ตามงานวิจัย World’s Most Literate Nations จาก Central Connecticut State University ฟินแลนด์เป็นประเทศที่มีอัตราการอ่านออกเขียนได้ดีที่สุดในโลก (รวบรวมจากผลการทดสอบต่าง ๆ พฤติกรรมการอ่าน หนังสือพิมพ์ จำนวนห้องสมุด ปีที่เข้าเรียนหนังสือ และจำนวนคอมพิวเตอร์ที่มีใช้ในประเทศ)[5]

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

เท่าที่สำรวจมาก็ไม่มีสูตรอะไรซับซ้อน คือทำอย่างไรก็ได้ให้คนเห็นคุณค่าของการอ่าน และทำให้การอ่านเป็นเรื่องง่ายเข้าถึงได้ทุกคน และทั้งหมดนี้เป็นเรื่องเดียวกัน

สร้างรากฐานวัฒนธรรมจากสิ่งที่พื้นฐานมาจากความเชื่อว่าการอ่านออกเขียนได้สำคัญ และต้องให้คุณค่าเพื่อที่จะได้มีสิทธิและความเสมอภาคในสังคมได้

ครอบครัวช่วยสร้างนิสัยรักการอ่าน โรงเรียนช่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้

รัฐจัดหาพื้นที่และสิ่งพิมพ์เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้อย่างเสมอภาค (พริ้นเอง)

ในปี 2014 ประเทศฟินแลนด์มีห้องสมุด 291 แห่ง ตั้งอยู่ในทุก ๆ เทศบาล มีทั้งห้องสมุดสาขาและห้องสมุดเคลื่อนที่จำนวนมาก จำนวนการใช้งานห้องสมุดรวมแล้วกว่า 50 ล้านครั้ง คิดเป็นหนังสือและสื่อที่ถูกหยิบยืมถึง 91 ล้านชิ้น ตัวเลขเหล่านี้ชวนให้สงสัยว่า นอกจากบริการที่ไม่มีค่าใช้จ่ายแล้ว ห้องสมุดฟินแลนด์ทำอะไรอีกบ้างเพื่อชวนให้คนเข้ามาใช้งาน

การอ่านไม่ใช่ทุกสิ่ง

การให้การศึกษาประชาชนฟินแลนด์อย่างไม่เป็นทางการนั้นดูจะมีค่าจำกัดความที่กว้างออกไป ฟินแลนด์มองว่าข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ เป็นเรื่องสำคัญ และเมื่อวันเวลาหมุนไป เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เริ่มเปลี่ยนไปห้องสมุดต้องตามทุกสิ่งให้ทัน และทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลเหล่านั้น ดังนั้นสิ่งที่อาจทำได้ในห้องสมุดฟินแลนด์จะไม่ใช่แค่เพียงการอ่านอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นการทำให้อินเทอร์เน็ตที่เคยอยู่ในรูปแบบเดิม ๆ อย่างเทปคาสเซ็ทหรือแผ่นเสียง กลายเป็นไฟล์ดิจิทัล เพราะเมื่อข้อมูลถูกแปรเปลี่ยนให้เป็นรูปแบบดิจิทัลแล้ว การแลกเปลี่ยนและเข้าถึงก็จะง่ายขึ้นเป็นกอง

งานศิลปะต่าง ๆ ก็ถือเป็นสิ่งที่พบได้ในห้องสมุด และงานศิลปะในและนอกห้องสมุดฟินแลนด์ก็มีตั้งแต่ภาพวาดไปจนถึงการแสดงต่าง ๆ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ห้องสมุดแห่งเมืองตุรกุ ทางตะวันตกของฟินแลนด์ ซึ่งถือว่าเป็นห้องสมุดที่เก่าที่สุดในฟินแลนด์ กล่าวว่า “เราอยากมอบทั้งความรู้และประสบการณ์ให้ผู้มาเยือน” ประสบการณ์นี้ก็ได้แก่ การจัดกิจกรรมนอกอาคารยามฤดูร้อนมาเยือน (ฤดูร้อนถือเป็นเดือนแห่งการพักผ่อนของชาวฟินแลนด์ ช่วงกรกฎาคม-สิงหาคม ผู้คนจะมีวันหยุดยาว และนี่ถือเป็นโอกาสทำคะแนนของห้องสมุดต่าง ๆ) ตัวอย่างกิจกรรม เช่น ทัวร์ห้องสมุดต่าง ๆ ด้วยการปั่นจักรยาน การชมการแสดงต่าง ๆ หรือแม้แต่บริการให้อินเทอร์เน็ตกิจกรรมนอกอาคารต่าง ๆ ของเมือง

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

และเมื่อการอ่านเป็นเรื่องแสนสำคัญ ห้องสมุดเซลโล (Sello) ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเมืองเอสโป (Espoo) เมืองปริมณฑลของเฮลซิงกิ จึงจ้างนักบำบัดสำหรับเด็กๆ ผู้มีอาการบกพร่องทางการอ่าน ที่น่ารักที่สุดคือเจ้า ‘เบอร์ริเย’ (Börje) เจ้าตุบที่จะคอยต้อนรับเด็ก ๆ ยามมาใช้ห้องสมุด ซึ่งเจ้าเบอร์ริเยถือเป็นผู้ช่วยบำบัดเด็ก ๆ เหล่านี้ แอมผู้ใหญ่ก็ชื่นชอบตามอ่านบล็อกของมันที่คอยเล่าเรื่องกิจกรรมการอ่านสนุก ๆ อีกด้วย[6]

วีดิทัศน์ ‘เบอร์ริเย’ เจ้าตุบเพื่อนรักนักอ่านแห่งห้องสมุดเซลโล

ส่วนตัวคิดว่า แนวคิดการออกแบบห้องสมุดและกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องสมุดที่ให้ความสำคัญกับผู้ใช้งานอย่างแท้จริงเป็นกลไกอันสำคัญยิ่งที่จะทำให้คนหันมาใช้บริการห้องสมุดมากขึ้น ตัวอย่างที่เพิ่งเกิดขึ้นก็คือโครงการปรับปรุงห้องสมุดกลางแห่งเมืองเฮลซิงกิ ที่เปิดโอกาสให้ชาวเมืองเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นในการออกแบบห้องสมุดแห่งใหม่นี้ [7]

ผู้อ่านไม่ได้เหมือนกันทุกคน

ปรัชญาพื้นฐานหนึ่งของการให้บริการและสวัสดิการของรัฐบาลฟินแลนด์คือ ‘ความเสมอภาค’ คำนี้ไม่ได้หมายความว่าประชากรทุกคนจะได้รับบริการแบบเดียวกัน แต่มันยังครอบคลุมถึงบันไดที่ไปสู่บริการเหล่านั้น ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามความจำเป็นทั้งทางกายภาพและทางสังคมของบุคคลนั้น ๆ ตัวอย่างหนึ่ง เช่น บริการภาษาเข้าใจง่าย หรือ Selkokieli ซึ่งเป็นบริการจัดผลิตสื่อช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าว หรือหนังสืออื่น ๆ Selkokielikeskus หรือศูนย์ภาษาเข้าใจง่ายนี้ ให้บริการกับบุคคลผู้มีความบกพร่องทางการเรียนรู้และผู้พยัพ ซึ่งอาจไม่เข้าใจภาษาฟินแลนด์มากพอ โดยศูนย์มีการจัดพิมพ์ข่าว Selkosanomat หรือข่าวภาษาอ่านง่าย ในรูปแบบออนไลน์ ทั้งภาษาฟินแลนด์และภาษาสวีเดน (ผู้เขียนก็เรียนภาษาฟินแลนด์จากการอ่านและฟังข่าวเหล่านี้เช่นกัน)

นอกจากนี้ยังให้บริการกับองค์กรรัฐและเอกชนผู้ต้องการจัดพิมพ์สื่อสำหรับบุคคลกลุ่มนี้ ซึ่งคาดว่ามีความถี่ประมาณร้อยละ 4-7 ในประเทศฟินแลนด์ และยังมีกรณีสนับสนุนให้จัดพิมพ์หนังสือ โดยให้บริการทั้งรูปแบบสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน เครื่องมือเหล่านี้ยังช่วยให้พ่อแม่และองค์กรทางการศึกษามีอุปกรณ์ในการใช้สื่อสารและให้ข้อมูลต่าง ๆ กับคนกลุ่มนี้ได้อีกด้วย[8]

กิจกรรมการอ่านในห้องเรียนก็เปลี่ยนไปแล้ว

เนื่องในวาระฉลองครบรอบการก่อตั้งประเทศฟินแลนด์ปีที่ 100 (ปี 2017) มีโครงการมากมายที่ถูกคิดค้นโดยครูและนักเรียนในโรงเรียน เพื่อทดลองวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมแบบใหม่ ๆ ทุก ๆ โครงการมีการ

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

กำหนดระยะเวลาการทดลอง ต้องรายงานผลระหว่างและหลังจากการดำเนินโครงการไปแล้ว หากพบว่าได้ผลดีก็ค่อยขยายผลกันต่อไป

โครงการระยะทดลองเกี่ยวกับการอ่านโครงการหนึ่งจึงถือกำเนิดขึ้น โครงการนี้จะเป็นการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยสอนให้เด็ก ๆ เป็นนักอ่านที่ชื่นชอบการอ่าน พร้อมกับมีทักษะคิดวิเคราะห์จากการอ่าน โดยสามารถเรียนรู้และเก็บกรองข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตัวเองได้ เอ้อ...แล้วทำยังไงดีละเนี่ย

โครงการนี้จัดอยู่ในหลักสูตรวิชาภาษาฟินแลนด์ โดยมีที่ตั้งเป้าหมายว่านักเรียนจะต้องสามารถเลือกสิ่งที่ตัวเองสนใจอ่านได้เอง และองค์กรต่าง ๆ จะช่วยจับมือกันสร้างสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทั้งวิดีโอ ภาพ และข้อความ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ทดลองทำไปแล้วในห้องเรียนมากมาย เช่น กิจกรรมการอ่านนิทานร่วมกับการแสดง การบูรณาการกิจกรรมการอ่านเข้ากับวิชาคณิตศาสตร์ การเล่าเรื่องที่นักเรียนอ่านเป็นภาพ และจัดกิจกรรมงานประดิษฐ์ต่างๆ สำหรับเด็กเล็ก การจัดทำแฟ้มการอ่านให้เด็กเล็ก โดยเด็ก ๆ จะได้ประเมินหนังสือที่ตัวเองอ่านไป พร้อมทั้งเขียนเล่าประสบการณ์การอ่านของตัวเอง (ฟินแลนด์มองว่าต้องสนับสนุนทั้งการอ่านและเขียนไปพร้อม ๆ กัน) ทั้งหมดนี้จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของนักเรียน และการที่นักเรียนมีอิสระในการเลือกสิ่งที่ตัวเองต้องการอ่านได้โดยมีครูเป็นผู้ช่วยแนะนำ [9]

อีกกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจคือ การชวนคุณตาคุณยายมาอ่านหนังสือในห้องเรียน และร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนกับนักเรียน กิจกรรมนี้จะใช้เวลา 30 นาทีกับคุณตาคุณยายที่สนใจโดยมีองค์กรอย่าง Niilo Mäki Institute คอยสนับสนุนเรื่องการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ โดยคุณตาคุณยายกลุ่มแรกที่ได้เข้าร่วมทดลองอ่านหนังสือในกิจกรรมนี้ เป็นคุณตาคุณยายที่มีภูมิหลังเป็นผู้อพยพมาก่อน โดยกลุ่มนี้ยังร่วมทำงานกับ Suomen Isovanhemmat ry (Finland's Grandparent Association) หรือสมาพันธ์คุณตาคุณยายแห่งฟินแลนด์ (มีองค์กรแบบนี้ด้วย) และศูนย์ผู้อพยพทั่วฟินแลนด์ เพื่อให้คุณตาคุณยายที่เป็นผู้อพยพได้เข้ามาแลกเปลี่ยนกับนักเรียนด้วย[10]

Photo : HundrED

วัฒนธรรมการอ่านอันแข็งแกร่งของฟินแลนด์นั้นมียุคประกอบหลักมาจากความเสมอภาคและการมีส่วนร่วมของประชากร ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบรรยากาศที่น่าดึงดูดใจตามความต้องการของประชาชน การทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ทั้งหมดทั้งมวลนี้ก็เพราะฟินแลนด์ต้องการสร้างประชากรที่มีคุณภาพ ด้วยรู้ตัวว่าทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีจำกัด แต่ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจะสามารถต่อยอดทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีได้ไม่มีที่สิ้นสุด

ที่มาเนื้อหา

ปรับปรุงจากบทความชื่อเดียวกันนี้ เขียนโดย กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ เผยแพร่ครั้งแรกทางนิตยสารออนไลน์ way magazine เมื่อเดือนมีนาคม 2017 (พ.ศ. 2560) (<https://waymagazine.org/classroom04/> และ <https://waymagazine.org/classroom05/>) โดยได้รับอนุญาตจากผู้เขียนแล้ว

[1] *Finnish Lessons 2.0* เขียนโดย Pasi Sahlberg แปลโดย วิชยา ปิตชามุข สำนักพิมพ์ Open Worlds

[2] finland.fi

[3] Breakdown of sales by type of literature 2015 / tilastointi.kustantajat.fi

[4] publishingperspectives.com

[5] theguardian.com

[6] ไปพบเจ้าเบอร์รี่ได้ที่ <https://now.libraries.fi/borje.html#.WM5StBKGPJw> รับรองว่าเจ้าเบอร์รี่จะเป็นผู้ฟังที่ดี ไม่เถียง และไม่ตัดสินคุณแน่ๆ

[7] สนใจเรื่องห้องสมุดกลางเฮลซิงกิ 'โอดิ' ดูที่ https://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/379/ ฟินแลนด์-แดนดินถิ่นพำนักของคนรักห้องสมุด

[8] ลองดูเครื่องมือต่าง ๆ ของศูนย์นี้ได้ที่ <https://selkokeskus.fi/>

[9] ติดตามโครงการนี้ได้ที่ <https://hundred.org/en/projects/from-literacy-to-the-joy-of-reading>

[10] ติดตามคุณตาคุณยายได้ที่ <https://hundred.org/en/projects/reading-grandmas-and-grandpas?posts=t#content>

ที่มา <https://www.tkpark.or.th/tha/home>

